

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI —

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	21	☐	Nők világa (Kiss Sándor)	35
Szózat az unitáriusokhoz	24	☐	A vallás és közoktatási miniszterség	38
Dávid Ferencz emlékszobra (Simó		☐	Dávid Ferencz zsinati emlékünnepe..	39
János)	28	☐	Virág Sándor szomorú története (De-	
Kovács József (arcképpel, Barabás		☐	meter Dénes)	40
István)	29	☐	Unitáriusok a külföldön (Kiss S.) ..	43
Egy kételkedő imája (B)	32	☐	Imádság (kezdő)	44
A tordai hasadéokban (Pap Domokos)	33	☐	Egyleti élet és munkásság	47
Nyílt levél egy unitárius atyámfiahoz		☐	Egyházi és iskolai mozgalmak.....	49
(Mózes Mihály)	34	☐	Szerkesztői üzenetek	51

SIMON LÁSZLÓ orgona és harmonium készítő

KOLOZSVÁRT, Jókai-u. 5. sz

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készítést, átalakítást, kibővítést és hangolást, valamint iskolai harmonium készítést.

Továbbá szószék fölé koronákat jótállás mellett szilárd anyagból és a kitűzött időre pontosan elkészítve.

Szíves pártfogását kéri

mély tisztelettel

SIMON LÁSZLÓ, orgonakészítő.

Dávid Ferencz emlékére.

A Dávid Ferencz szellemének élő hirdetője, a békességnek és szeretetnek hűséges munkása a Dávid Ferencz Egylet is készül a 400. évi ünnepre. Együtt fogja megülni a hazai és külföldi nemes gondolkodású emberekkel. De a Dávid Ferencz Egylet a megkezdett munkát azután is állandóan akarja folytatni a nagyközönség segítségével és támogatásával. Ezt az évet erőgyűjtésre és előkészületre használjuk föl.

Mindenki, valaki e sorokat elolvassa, tegye magáévá a feladatot, s növelje az Egylet alapját tehetségéhez mért adománnyal. Az adakozás immár megkezdődött, jöjjön, csatlakozzék mindenki.

1. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 50 kor.
2. Deréki Gyuláné báró Győrffy Róza 10 kor.
3. Dr. Boros György 10 kor.
4. Jakab István kir. tbiró Déva, alapító tagságdíjul 40 kor.
5. Pek Emil Ágost Budapest, 100 kor.
6. Báró Bornemissza Károly Kolozsvár 10 kor.
7. Deréki Gyuláné báró Győrffy Róza 10 kor.
8. Bedő Albert 40 kor.
9. Székely János hitelesítő kataszteri főmérnök Kolozsvárt, „A Dávid Ferencz Egylet anyagi javainak gyarapítására jó szívvvel küld 8 kor.
10. Ifj. Bartha Mózes székely gazdálkodó Homoródszentpálon, önkéntesen ad a D. F. Egylet céljaira. 10 kor.
11. Szentkirályi Ferencz ezredes ur Gagy. sajtóköltiségre 6 K.
12. Deréky Gyuláné báró Győrffy Roza az 1909. 1910. évekre előfizetési tagdíja fejében (ujabb adomány) 10 kor.
13. Szénássy Istvánné Dés 10 kor.
14. Koncz József Szilágycseh 4 kor.
15. Csegezy László Esperes, az évi ünnepély fedezésére 4 K.
16. Barabás István lelkész 10 kor.
17. id. Kozma Pál kolozsi földmivelő 5 K.
18. Boros György Lászlótanya pártoló díjul 2 kor.
19. Percelné Kozma Flora Budapest 42 kor.
20. Balogh József alapító 40 kor.
21. Nagy Elemér, Ghonc 2 kor.
22. Antonya János Kolozsvár 1 kor.
23. Csiky Károly Kolozsvár 1 kor.
24. ifj. Izsáky Antalné 2 kor.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY

Főmunkatárs:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára :
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Uj évi üdvözlések. Januárius 1-ső napján az unitáriusok lozsvárt a szokásos üdvözlésre összegyűltek ezuttal is mintegy 45-ön a főt. püspök ur házánál. Nagy Lajos főjegyző, a már 82 éves öreg ur üdvözölte őszbevegyült püspökünket, a ki 34 évi püspökségre tekint vissza. A főjegyző ur kiemelte azt a nagy előnyt, amit a mult évben kapott államszegély nyújtott egyházunk közügyei rendezésében. A főt. püspök ur erre vonatkozóan örömet nyilvánította a nem remélt eredmények fölött. Egyletek, egyházközségek és tisztviselők mindannyian jobb helyzetbe jutottak, de legnagyobb vívmánynak tartja, hogy Theologiánkat rendezhettük és haladását biztosíthattuk. Szomorúságáról is tett említést a főt. püspök ur, mert a bizalmatlanság és gyanúsítás hullámai immár a püspöki székhez is felértek. Szeretné megkérdezni, hová lett a régi unitárius egyetértés és összetartás, de nem esik kétségbe, mert meg van győződve, hogy az egyházszeretet nálunk mindenki-ben meg van s ez az ellentéteket rendre elfogja enyésztetni. A jelenvoltak szívélyesen köszöntötték Fekete Gábor főgondnok urat, a főtisztelendő aszszonyt és egymást is.

*

A meggyőződés körlátai nem csak akkor voltak meg a mikor az inquisitio működésben volt és a máglyák füstölögtek, hanem megvannak most is. Ezt mi unitáriusok unos-untalan halljuk és látjuk a hozzánk érkező nyilatkozatokból és levelekből. Egy protestáns lelkipásztor Magyarország egyik községéből unitárius köeyveket kért s miután megkapta, ezt írja: Most látom csak, hány ember unitárius, a nélkül, hogy tudna ennek a vallásnak a létezéséről. Az elfogulatlanul ítélő nem ta-

gadhatja, hogy az a jövő vallása s ha ismertebb lenne és az emberek nem volnának gyávák, már a *jelen vallása* is lehetne *kimondottan*, mert a szivekben ugyanis sok helyen él az. Különben félve kell az embernek ilyesmit kimondani, mert kiátkozza a a protestáns pápa, az egyház.“

*

Az Angol és amerikai unitáriusok között ezelőtt 30—40 évvel erős kebli harcok folytak, mert voltak liberálisok, a kik a vallási és filozófiai kérdésekben igen lassunak tartották a conservativebb gondolkozásuk haladását. Egy pár évi mérkőzés után teljes egyetértésre jöttek és átvitték erejüket az építő munka terére. Majd 30—40 év múlva a magyar unitárius egyház historikusa azt fogja látni, hogy nálunk most foly az ellentétek harca, de attól tartunk, hogy az elvi magaslatot nem fogja megtalálni s a vezető eszméket még kevésbé.

*

A pergetett szinméz elsőrendü eledel. Kítűnő táplálék, mert nagy cukortartalma van. Rendesen mindenki szereti, de főképpen a gyermekek és ifjak. Ámde van egy nagy veszedelme, könnyen megéled és megsavanyodik, tehát gondosan kell bánni vele, mert elég ha egy kis kenyérmorzsza belesik, megromlik. A családi és egyházi élet szinméze is éppen ilyen természetü. Ha gondatlanul és könnyen bánnak vele erjedésnek indul, megzavarodik s vagy csak nagy nehezen, vagy sehogy sem lehet többé megtisztítani.

*

Vannak pessimisták és vannak optimisták. Nem vizsgáljuk a világról alkotott fölfogásukat, azzal sem törődünk e helyen, hogy a vallások és a theológiájuk miben különböznek, de az mindenkit érdekel, hogy pessimista az olyan ember a ki mindent rossz színben lát és rosszra magyaráz, optimista az, aki mindent jóra tud magyarázni. Ha a magán-ember a maga dolgát mindig csak rossz színben látja, végül olyan szerencsétlenné lesz, hogy nem találja nyugtát sehol. Ha a közügyekben munkálkodó emberről csak rosszat teszünk föl, akkor elveszítjük az emberek iránti bizalmunkat és elveszük a legjobb indulatu ember kedvét is. Ne feledjük, hogy a bizalom kötelező, vagyis még a különben gonosz szándáku ember is magába száll s „nem él vissza bizalmunkkal.“

*

Vessünk számot magunkkal. Az a ki olvasni tud és olvasni szeret, időt is szakíthat rá. Ha elhanyagolja a jó könyvek olvasását, éppen annyit árt magának, mintha balkezét a zsebébe varrná és sohasem mozdítaná meg. Ugy is megélhet, de ferde,

csonka ember lesz belőle. Azt kérdezik igen sokan, hát mit is olvassunk? Olvassuk a nagy költőket, a jó történelmeket, a vallásos elmélkedéseket, a természettudományi könyveket.

*

Szeretem a társaságot, de únom az üres fecsegést. Inkább elhallgatom a szegény ember panaszát, mint egy önhitt asszony pletykáját. Részvéttel vagyok a szenvedő küzdelmei iránt, de a meggondolatlan léhaság és könnyelmőség elszomorít.

*

A gazdálkodásról. Egy okos, tapasztalt ember azt mondta, hát nagy baj, hogy segítség nélkül nem lehet megélni, még nagyobb baj, hogy a munkásviszonyok rosszak, de az bizonyos, hogy *a ki azt mondja jere dolgozni az nyer, a ki azt mondja menj dolgozni az veszít.* Ez azt teszi, hogy a gazdának ott kell lenni a munka mellett, mert nála nélkül semmi sem megy jól. A munkások úgy dolgoznak a hogy nekik tetszik, nem úgy, a hogy kellene.

*

Az északi sarki utazóknak nem kell pálinka. A mult év arról volt nevezetes, hogy két amerikai megközelítette, sőt el is érte a föld északi sarkát a hol addig halandó ember még nem járt, mert a szőrnyűségesen zord hideg és veszedelmes jégtorlaszok között legbizonyosabb volt a halál. Egy Peary nevű tudosról általában elhitte a világ, mert ő kellőképpen betudta bizonyítani, hogy elérte földünknek ezt a pontját, a hol fél esztendeig éjszaka és félesztendeig nappal van, de a hideg egyenlően nagy. A Cook sikere nem annyira bizonyos, de az tökéletesen bizonyos, hogy sem a kapitányok, sem a legénység, nem vitt magával egy csepp szeszt is, mert jól tudták, hogy a hidegben meg fognak dermedni, ha azzal akarják fölmelegíteni magukat. Jó lenne, ha ezt a Kárpátok között lakó emberek is szem előtt tartanák.

*

Kozma Ferencz azok közé az emberek közé tartozik, a kiket komoly higgadtsága, nyugodt kedélye, tiszta fölfogása, önzetlen ítélete, mély tudása, vas szorgalma, az országban és egyházban a legkiválóbb megbízásokkal tüntetett ki. Az unitárius gymnasiumi tanárt először Udvarhely, azután Kolozsmegye tanfelügyeljévé tette az ország közokt. kormánya, hazai legelső nemzeti intézetünk a Magyar Tudományi Akadémia tagsága mellett, az Unitárius Egyház kolozsvári főiskolája gondnokává és számos nagy jelentésű bizottság, legujabban a Dávid Ferencz ürnepélyt rendező bizottság elnökévé tette. Ez a minden ízében kitűnően iskolázott elme és filosofus kedély közelebből meg-

jelent az unitárius egyház kormányzó fóruma előtt és a hü pásztor féltő gondjával, a hívő lélek aggodásával oda kiáltott az újkor veszélyes áramlatától elsodort hitsorsok közé, hogy térjenek magukhoz és vegyék és re, hogy jót akarván tenni rosszat tesznek, építeni akarván az erős falakat rombolják. Térjenek magukhoz. Ébredjenek föl, mert különben bajba sodornak az egyházban mindent és mindenkit. Alább egész terjedelemben látható ez a hatalmas szózat!

Szózat az unitáriusokhoz.

Tekintettel arra a támadó, gyanusító hirlapi szerepre, melyet a kereszturkőri unitárius lelkészlapja, az „Unitárius Egyház“ közigazgatási hatóságainkkal és vezetőinkkel szemben maga elé tűzött és gyakorol; tekintettel arra, hogy nevezett egyházi lapban püspökünk, főtanácsunk, jogügyi bizottságunk és főtanácsot alkotó egyházi tanácsosaink s képviselőink oly hangon vannak aposztrófálva, hogy azt szó nélkül hagyni nem lehet, addig is, míg az Egyházi Főtanácsnak alkalma nyilhatnék azzal foglalkozni, az Egyházi Képviselő Tanács kötelességének ismeri a támadást és gyanusítást megfelelő visszautasításban részesíteni. Minthogy pedig ezt tennie hirlapi uton, hatósági tekintélyével nem egyeztethető össze: ezen az uton teszi meg nyilatkozatát, felhíva egyházköri esperes fiait, intézkedjenek az iránt, hogy az felolvastassék mindenik egyházközség közgyűlésében és terjesztessék a legközelebbi egyházköri közgyűlés elé.

Kedves hitrokonaink, szeretett atyánkfiai!

Mióta szeretett egyházunkban a nélkülözést és létért való küzdelmet, úgy szellem mint anyagi téren, az alkotás, előrehaladás és térfoglalásra való átmenet váltotta fel s a szorongató külső nyomás alól az egymásra utalt, összetartó erők szabadabb mozgáshoz jutottak: a hagyományos unitárius szellem, mely az összetartásban, egymás megbecsülésében és támogatásában mint értékes talizmán szállott reánk őseinktől örökségül, mintha veszíteni kezdett volna varázserejéből.

Mintha az előhaladásban versenyre kapott vágyódások, az egyházi téren is szabadabb mozgást élvező érvényesülési törekvések, centripetális irányban távolítanának minket egymástól s az így képződő úrt elhidegülés, bizalmatlanság töltené be, aminek egymásra terülő rétegein a szeretetlenség zúzmói, sőt mármár a gyűlölködés tövisei eresztenének gyökeret, a növényvilág eme számkivetett elfajzásai ott a tenyészet végső határain, ahol

a melegség sugarai nem találnak visszaverődésre... Mintha a társadalmi és politikai életben már semmi kiméletet nem ismerő surlódások, villongások, a minden tekintélyt leromboló durva támadások és mohón élvezett s továbbított gyanúsítások légkörének fertőzése, áttörve az egyház határain eddig fennállott vesztégzárt, már itt is lerakni kezdené vészthozó bacillusait.

E komor gondolatok és elszomorító megfigyelések elnyomhatatlanul törnek elő unitárius egyházi életünk utóbbi éveinek mind szenvedélyesebben nyilvánuló mozgalmainak hatása alatt.

A hamis jelszavaknak kezdetben talán játszi, de hovatovább mind komolyabb alakban nyilvánuló, meggondolatlan, veszedelmes becsempészése. itt is teremni kezdi fanyar gyümölcseit. *A központ és vidék* olyatén szembeállítás pl., mintha itt elnyomás- és elnyomatásról lehetne beszélni, mintha nem ugyanolyan egyházszeretet, gondos körültekintés, önzetlen munkásság és áldozatkészség lelkesitené benn és a periférián az egyház nagyobb, vagy kisebb hatáskörű munkásait, mintha az egyik részen a kijátszás, másikon az őrállás szerepe volna hivatása legjobb erőinknek, mintha kormányzásra hivatott vezetőink és testületeink belátása, bölcsesége, köteles gondoskodása, nem az egyház összességére, hanem csak érdekkörökre irányulna s ennél fogva az egyház bizalmának letéteményét érdemtelenül bitorolnák és anathémánál egyébire már nem számíthatnak: mindezek a feltevések egyházi közéletünkben oly veszedelmes, munkakedvet bénító és lelki odaadást leromboló hatást eredményezhetnek, aminek pótlására és kiegyenlítésére a mi kicsiny seregünk nem rendelkezik megfelelő erőfölősleggel.

Azért, anélkül, hogy a tárgyilagos bírálat jogosultságát, az egyéni vélemény szabadságát és a sajtó elfajulástól ment nemes hivatását távolról is érinteni vagy korlátozni akarnók, nemcsak személyi, hanem főként legbecsesebb erkölcsi érdekeink motivumból sajnálatunkat és megütközésünket kell nyilvánítanunk azon ismételt, de legközelebről hatványozott mértékre emelt indokolatlan támadásokkal szemben, melyek a székelykereszturi unitárius lelkész köré iszta megjelenő „Unitárius Egyház“ hasábjain és „Keresem az igazságot“ című mellékletében, egyházkormányzatunk ellen napvilágot láttak, tiszteletlen hangon és kiméletlen kézzel érintvén, országosközbecsülést élvező főpásztorunk személyét, azét a kimagasló főpapét, aki magán és egyházi életében, irodalmi és szónoki tevékenységében, kormányzási sikereiben annyi hasznos szolgálatot tett s egyéniségével, minden körben annyi rokonszenvet és bizalmat ébresztett egyháza iránt, hogy őt a püspöki széken minden következő nemzedék elé példányképpül állíthatjuk s fogja is állítani az elfogulatlan egyháztörténelem.

Sajnos, hogy ily tiszteletlen, bántó hangnak, épen egyházunk köréből kellett a nyilvánosság előtt elhangzani. S bár ez még a mi körünkön kívül is visszatetszéssel, elítéléssel találkozik, mi azt hallgatásunkkal, a ma élő unitárius nemzedék rovására irni, még sem engedhetjük, s azért, mint elszomorító megtévelyedést öntudatos kötelességérzettel visszautasítjuk.

Vissza kell utasítunk továbbá egyházi főhatóságaink hivatalos ténykedésének s szabályszerű és végérvényes határozatainak olyatén megbélyegzését, mintha ezekben nem a köz, hanem a személyes érdekek szolgálata, a jog és igazság elnyomására, az egyház megkárosítására való törekvés, vagy annak elnézése nyilvánulna meg.

Ha ilyesmi Egyházi Képviselő és Főtanácsunk kormányzó működésében föltételezhető volna, ez az egyházi ügyek szolgálatában és vezetésében olyan erkölcsi dekadenciát jelentene, amilyenről egyháztörténetünkben példát nem ismerünk s a minek megállapítása el kellene söpörje minden vezető emberünket méltatlanul elfoglalt helyéről. De magunkról ilyen lesújtó bizonyítvány kiállítására s támadókat hivatottaknak és illetékeseknek el nem ismerhetjük a eljárásukat a legenyhébb ítélettel, a legnagyobb foku meggondolatlanságnak kell minősíteniük.

Épen ilyen jogügyi bizottságunk meggyanúsítása egy még ezután végzendő funkciójával szemben.

A mi szakkbizottságaink díjtalanul, az egyház ügyei iránti szeretetből működnek s a rendelkezésünkre álló szakértőkből vannak összeállítva. S azon előnyös helyzetben érezhetjük magunkat, hogy épen jogügyi bizottságunkat sikerült úgy megalakítani, hogy az ország bármely más hasonló testületével megbírja az összehasonlítást s egyházunk nagyfontosságú érdekeiben elévülhetetlen érdemeket szerzett. Szakképzettséggel, jogi lelkiismerettel és egyházunk szeretetével mindenestre oly mértékben feiruházott egyének alkotják e bizottságot, hogy az ők gyermekes, könnyelmű lekicsinylése nekik semmit se árthat, reánk az egyházra nézve azonban azzal a veszélylyel jár, hogy a tiszteletérzést és bizalmat a kevésbbé önálló gondolkozásu emberek körében megingathatja. Ebből pedig idővel olyan erkölcsi veszteség származhatik, amit a támadók egyáltalában nem látszanak mérlegelni, különben óvakodniok kellene a rombolás gyönyörétől.

Tanácskozásaink és tárgyalásaink vezetésében tetsző és nem tetsző mozzanatokot tárgyal a bíráló s mindezt oly gonosz céllal, hogy eddigelé kifogástalanul bevált kettős elnökségünk közé éket ütvén, oda is a meghasonlás átkos szellemét beplántálja. S tovább menve egyenlő jogosultságú egyházi tanácsosainkat és képviselőinket két ellenséges táborra osztja s akik az övé-

től eltérő véleményen voltak, befolyásolt uszályhordozóknak bélyegzi, akik az egyház minden részéből a gonoszság védelmére összegyűjtve 79-en hamis taktikai vezetéssel buktatták meg a 14 puritán harcoló igazát.

De hát mégis: ki ruházta fel akkora jogosultsággal és ily megdöbbenő bátorsággal az igazság állítólagos keresőjét, hogy az egyház 'tiszteletreméltó képviselőit, vele legalább is egyenrangú hitrokonainkat ilyen tömegesen és kegyetlenül nyaktilózza. Egy kis önmérséklet és szerénység talán többet használna a kisebbségnek is, az ügynek is, mert Ilyés próféta tüzes szekerekéről épen nem illik sárral dobálozni.

S ha mindezek az érdes hangok legalább in camera caritatis hangzanának el, bár akkor is fájna az egymásra-törés szomorú látványa, melyet az unitárius szellem eddig nem ismert, legalább kifelé megóvhatnók az egyenetlenség árnyától egyházunkat; de hogy orbi et urbi sajtó útján harsonázzuk egymás gyalázását, vezetőink és főhatóságaink meggyanusítását és ellenségeink kárörömének prédájává tegyük hagyományos összetartásunk összeomlását: e tűzcsovával való veszélyes játékot tovább hallgatagon nem nézhetjük s minthogy az az időpont és alkalom még távol van, amikor és ahol tiszteletre méltó főpásztorunk és egyházi főhatóságunk a bántalmakat megfelelő módon elháríthassa: "Egyházi Képviselő Tanácsunk, felelőssége érzetében, és azok nevében kötelezve érzi magát, hogy az egyház zajongó gyermekei elé a *quo-usque* atyai komoly intelmével lépjen s véleményét a történelekről ezen az uton, amely előtte nyitva áll, körlevél alakjában közölje, az alaptalan támadásokat és méltatlan gyanúsításokat visszautasítsa, intézményeink és hatóságaink intact reputációját védelmezze és védelembe ajánlja s hitrokonainkat arra kérje, hogy az atyafiságoş szeretet és bizalom melegét keblükből kialudni ne engedjék s a hagyományos összetartásban, egymás megbecsülésében és a felsőbbség köteles tiszteletében magukat felkapott jelszavak által megtántorítani ne engedjék, mert ha botránkozásnak lenni kellett is, mesterünk intelme szerint: jaj a botránkoztatónak!

Atyafiságoş szeretettel :

A magyarországi Unitárius Egyház Képsiselő Tanácsának
Kolozsvárt, 1910. évi januárius hó 15-ik napján tartott üléséből.

Br. *Petrichevich Horváth Kálmán*,
egyházi főgondnok, elnök.

Végh Mihály,
titkár.

Dávid Ferencz emlékszoira.*)

A hazai protestáns lapok egyike nem régiben azt a megjegyzést tette az unitáriusokra, hogy a Dávid Ferencz kultuszt a Krisztus kultusszal szemben igen nagyra emelik. Sietnünk kell annak kijelentésével, hogy nekünk soha sem jutott eszünkbe, hogy az egyházunkban kellő mértékben és kellő tisztaságban levő Krisztuskultuszt, más földi ember kultuszával még csak össze is hasonlítsuk. Mi a Krisztust, mint tökéletes embert jól eső örömmel szemléljük azon a magaslaton, melyre őtet az evangéliumok hamisítatlan világitása mellett a keresztény világ felvilágosult része és az egyháztörténelem emelte.

Mi, más gyarló embert meg nem illető tisztelettel s vallásos érzésünk tiszta kegyeletével vesszük őt körül s evangéliuma képezi hitünknek alapját és zsinormértékét. Krisztus iránti mély hódolatunk azonban nem zárja ki, hogy szent vallásunk uttörőit s nagy férfiai is kellő és részünkről méltán megérdemelt tiszteletben s kegyeletünk külső kifejezéseiben is ne részesítsük. Ezért van, hogy Dávid Ferencz nevét szívünk kétszeres megdobbanása kíséretében emlitjük fel minden alkalommal. Ezért van, hogy fényes nevét, meggyőződésének bátor hirdetését, eszméinek tisztult követ, vallásos gondolatának liberalismustól való ragyogását bámulattal szemléljük. Szóval: nem tagadjuk, tagadni bűn volna, hogy vallásközönségünk kebelében igenis csináltunk s ezután is fogunk csinálni Dávid Ferencz-kultuszt.

Annak a kerekőnek amelyről amaz emlékezetes szónoklatát tartotta — hiv megőrizése, a nevérol nevezett alapítvány létesítése s a szintén nevérol nevezett egyesület megalakítása mind azt igazolják, hogy a vele kapcsolatos kultuszt ápoltuk. Jövőben is ápolni fogjuk. Hisz már megperdült az eszme, hogy egy méltó emlékoszlopot állítsunk, hogy legyenek emlékének szép mozzanatai márványba vésve, miként eszméi fel vannak írva szívünk tábláira. Es ez nekünk szemünkre lobbantható bűnünk lenne?! Nem. Mert csak a botor nem szól dicsőitással ezer esztendő s nemzetünknek azon kegyeletes tényeiről, hogy Árpádnak, Mátyásnak, Deák Ferencnek, Petőfinek, Széchenyinek, Aranynek s hazánk más nagy halhatatlanjainak emlékoszlopot emelt. A hit szolgái is, ha híven küzdöttek, megérdemlik a felmagasztalást, az ércebe öntést, a földi halhatatlanitást. Bizonynyal Dávid Ferencz is emlékoszlopot érdemei

* Ezt a cikket 1897. óta őrizzük a szerkesztői asztalban. Nem biztathatuk az író a siker reményeivel s nem adtuk ki akkor. Most a Dávid Ferencz ünnepe évében megszólaltatjuk ezt a korán elhunyt igazán lelkes jó lelkész. Ő tudott lelkesedni és tudott dolgozni is. Szava hasson el a szivekbe és emlékét áldjuk.
Szerk.

hogy a nevéhez fűződő kultusznak e tekintetben is látható symboluma legyen.

Most csak az a kérdés áll ellőttünk, hogy hol állítsuk föl azt? A dévai vár, hol bevégezte küzdelmes, de ragyogó pályafutását, már jelölve is van némileg. De mert Déva helyrajzi fekvésénél fogva az unitárius egyházra nézve nem képez semközpontot, sem könnyen megközelíthetőséget, ezért nem volt a célszerű ott emelni fel egy monumentális szobrot.

Működésének színhelyén Kolozsváron van annak a legmélőbb, legmegközelíthetőbb tere. S Kolozsváron bizonyonnyal a magyar utca lenne a legalkalmasabb. De mert akkora tér ott nincs, hol elhelyezve imponálhasson, a tervbe vett főiskolai építkezéseket ugy kellene keresztül vinni, hogy az utca felőli oldalon megfelelő parkirozandó tér hagyassék s ott helyeztessék el a szobor.

S mily szép és találó lenne, hogy ha Dávid Ferencz ércz, vagy kőalakja arra a kerek köre állíttatnék művészi kivittel, melyen prédikállott a tordai utca szegletén. Minden unitáriusnak bizonyonnyal fő ohajtása a szobor létesülése s áldozatának filléreit a szent alapra bizonyonnyal szívesen tenné le még a napszámból élő özvegy is. Bár minél előbb megindulnának a szobor költségének gyűjtés-munkálatai !!

Simó János,
s. köröspataki lelkész.

Kovács József.

Arcképpel.

Igazi *self made man*. Amolyan amerikai típus a magyar faj minden kiváló erényeivel fölékesítve. Határozott gondolkozás, elpusztíthatatlan életkedv, mély vallásos érzés, lángoló hazaszeretet, Istentől megáldott jó szív, egészséges magyar humor, ép test, ép lélek. Ezekkel a ragyogó talentumokkal szerezte tekintélyes vagyonát és a méltán megérdemelt tiszteletet és közbecsülést. Egyiket se kapta csak úgy örökségül. A szó szoros értelmében maga kovácsolta össze kitartó, eredményes munkával. Munkájának eredménye olyan is aztán! Erős, szilárd, megingathatatlan, szép. Mint a kalapács- és vésőművészet remekei, a miket igazi művész egy életben csak egyet alkot, mint a Kovács József élete....

Azok közé a ritka férfiak közé tartozik, akiknek ifjuj szíven a 48-as nagy idők szentséges igazságai szántottak végig és a kik ezeket az igazságokat soha, egyetlen-egy percre is meg nem tagadták. Sőt éppen ezeknek az igazságoknak fényénél látták meg az elnyomatás keserű óráiban azt a másik nagy igaz-

ságot, hogy e vérel megszentelt földre csak munkával és csak egyedül munkával lehet fölépíteni a megálmódott nemzeti nagyságot. Kovács József ettől az igazságtól soha el nem tért. Dolgozott kezével, eszével — a legtöbbet szívével! Tenyere sokszor megkérgesedett a munkában: a szíve sohasem. Ezért változott arannyá kezében még a homok is. Ma Hódmezővásárhely városnak legelső rangú vezető polgára, akit nemcsak barátai, de politikai ellenfelei is osztatlan szeretettel és tisztelettel vesznek körül.

Nagy tekintélye mellett mégis egyszerű „tekintetes ur.” Hogy miért nem „nagyságos” vagy valami egyéb? Nagy sora van annak! Minthogy az alföldi magyar a titulus-osztogatás dolgában ma is még a Bach-korbeli csongorádi bíró eszével gondolkodik. A „tekintetes ur” címet csak annak adja, akit megböcsül; a kit nem csak hivatalból, de szíve szerint is szeret és tisztel.

A vásárhelyi unitárius egyházközségnek a »tekintetes ur“-nál is több Kovács József! „Én a mi kis eklézsiánkat mindig úgy tekintettem, mint családomnak egyik tagját, mint egyik gyerekemet.» Saját szavainál csak alkotásai beszélnek szebben. 19 esztendő óta gondnoka egyházközségünknek a szó legnemesebb értelme szerint. Ez idő alatt gondját soha le nem tette, nemes szívének önként megszólaló hangját el nem csitította. Uri házának — és jó szívének ajtaja mindig nyitva állott számunkra, akár fillérekről, akár ezerekről volt szó. Nem is olyan régen volt az, a mikor — egy pár jó emberünk mellett, akik velünk híve kitartottak az ő háza s szívjóságban vele egyenlő rangú kedves neje, volt a vásárhelyi unitárius egyházközség. A mellett, hogy — erdélyi méretek szerint — egy vagyont áldozott erre az egyházközségre: imponáló erkölcsi bátorsággal védelmezte az *unitárius vallás* jóhírét, becsületét. Ezen a téren Kovács József már nemcsak a vásárhelyi gyülekezeté, hanem az egész »Magyarországi Unitárius Egyház“-é is!

Mert minden aranynál drágább nekünk unitáriusoknak az a felbecsülhetetlen erkölcsi érték, amit Hódmezővásárhelyen nevével és házának fényével Kovács József adott az unitárius vallásnak. Mint az első keresztények szegény, kigúnyolt csoportját hajdan egy-egy gazdag patricius: úgy védelmezte itt Kovács József az unitárius egyházat.

Minden darab kő, amit az elfogultság felénk dobott: az ő nemes szívében számunkra kenyérré és biztató reménységgé változott át. Bárcsak, az ő nemes példaadásán okulva, mindenki szívével magyarázná az evangéliumi csodákat s a csodák mindjárt nem lennének csodák....

Jó szívének kézzelfogható ajándékai idők múltán elhalványodhatnak, alkotásai a föld színéről eltűnhetnek — de áldozó erényének ragyogó példaadása, erkölcsi bátorságának fényes tanujelei — soha el nem homályosuló kereteként a Kovács József névnek — az unitárius szivekben élni fognak!

Én — a ki ötödik éve szemlélem az *embert* egyházunkat érdeklő munkájában — erős hittel vallom a Kovács József névnek örökké fenmaradását. Tudom azt is, hogy ebben a hitemben minden unitárius ember egyet ért velem.

Ezzel a fölemelő hittel köszöntöm *születésének 80. évfordulója alkalmából*, a mi nagyrabecsült gondnokunkat. Ne vegye tőlem rossz néven, hogy tudtán kívül hírt adék erről a mi kis unitárius világunknak is; és hogy eldicsekedtem kiváló erényeivel. Hiszen olyan ritka manapság 80 évvel a testben, lélekben egész ember, mint éppen a Kovács Józsefek!.... S aztán a nagy szívű emberről szólván, akinek meleg szíve olyan sokszor hajlott felénk, mikor arról nem is tudtunk, amikor azt nem is vártuk — én is csak szívemre hallgattam. És szivekre hallgatnak mind az unitáriusok, akik majd az évforduló napján (febr. 3.) — a mikor szerettei és becsülői körében örömmünnepét üli — igaz érzéssel mondják: „áldja meg az Isten, amikor nem is tudja, mikor nem is várja!“....

Barabás István.

Egy kételkedő imája!

Istenem, én Istenem hol vagy, hová rejtőztél én előlem, miért üresítetted ki szívemet, miért tetted pusztává lelkemet? Rettenetes az én sorsom, mert elveszítettem az Istent, mert keresem és nem találok. Testem ellenem támadott, mert ha éhség gyötri, kenyeret kér, lelkem ellenem támadott, mert ha Istenem után, te utánad sóhajtok, azt mondja, hogy nincsen Isten, mert ő nem látható, nemis tappintható, mert Isten nincsen itt, nincsen ott, nincsen sehol.

Istenem, hol vagy, ha enyém vagy s én a tied, szólj uram és világosítsd fel az embert, világosíts föl engemet.

Mondd hogy a lelkek milliói élnek, mert te táplárod őket, mondđ hogy a milliárd világok rendszerei uralkodnak, mert te állítottad be azokat. Mondđ hogy a kis gyermek mosolya a te örök jó kedvedből táplálkozik, mondđ hogy a szerelem sohajja tehozzád száll s tőled kéri a boldogságot. Mondđ hogy az a mi jó a szemnek és száznak, a mi igaz az értelemnek és tudásnak, a mi tökéletes a bölcseségnek, az nem a por a melyből testünk vétetett,

nemis a kenyér melyből táplálkozik, nemis az erő a mely tagjait egyben tartja és növeli, nemis a részek, a melyekre fölosztható, nemis az egész, a mely együtt mozogni látszik, hanem csak egy, csak az a ki mindenkben minden, mert ő erő is, akarat is, jóság és szeretet is, mert az csak te vagy, Isten.

Istenem, érzem, hogy csak nálad, csak veled és csak benned van megnyugvásom, életem, hitem. Hiszek uram, hiszek benned, hiszem, hogy lelkemnek te vagy kőszála, erős vára. Hiszek és élek, hiszek mert élek, hiszem, hogy tebenned legbizonyosabb az élet. Ámen.

B.

A tordai hasadékbán.

Az őserő letépve láncát,
Itt járta el dühörgő táncát,
Egy menydörgős viharos éjjel:
Ez érchegyet az rugta széjjel.

*

Vagy e patak s kis csöppje ennek,
Himnuszt dalol a végtelennek,
Hogy időtlen időkön által,
Őt bizta meg e nagy munkával....

*

Van egy rege, oly szépen szöve:
— Egy hős király, hogy erre jőne,
S szívében volt a halál félelme,
Megmenté itt az úr kegyelme.

*

Parányi létem röpke mécse
A *végtelent* minek kisértse?
Fáradt lelkem od' ugy sem ér el,
Föltüditem e szép regével....

Pap Domokos.

Nyílt levél egy unitárius atyámfiahoz.

Abrudbánya, 1910. januárius 7.

Tisztelt Uram!

Mint az Unitárius Közlöny buzgó olvasója s mint az Alsó-
fehér és Hunyadmegyékben szét szórta lakó és élő Unitáriusok
sorsának figyelője újból arra kér, tegyek valamit a dévaiak és az
említett megyékben élő hitsorsosaink érdekében. — Ön arra kér,
hogy leveleire a feleletet küldjem meg az Unitárius Közlöny
keretében.

Dévára vonatkozólag nem vagyok hivatott véleményt mon-
dani. — Kolozsvári kollégáim mit szöluának ha elejökbe
vágok. — A tény különben is az Unitárius Közlöny utolsó számá-
ban már meg van mondva, hogy Déva büszke lehet — és az is,
hogy mire.

Első kérdése az, hogy számíthatnak-e a dévai és vidékén
lakó Unitáriusok arra, hogy közelebről imaházuk legyen és
ember aki az imaházban a Dávid Ferenc szellemében Istent, hazát
szeretni taníttson.

Az 1908. évi főtanács kifejezte azt a jámbor óhaját, hogy
egy Déván építendő imaházra gyűjtés indíttassék. Az óhaját meg
él — s ha így él talán a jövő században lesz valami belőle. —
Ember van, hiszen ott vannak a kolozsvári lelkészek, mint a kik-
nek atyai gondozása ki terjed Dévára.

2-ik kérdése, mi az oka annak, hogy a Marosmentén szét-
szorta élő Unitáriusok nem kapnak egy kör lelkészt?

Feleletem, ennyi „szemesé a világ, vaké az alamizsna.“ —
Lám Fogaras, Segesvár, Medgyes, már — mert szemesek voltak —
boldogultak.

Talán, ha a nyár folyamán ujra ébred a Dávid szelleme —
tesz valamit önökért.

Harmadik kérdése. Miért nem vettem én a kezembe a ma-
rosmenti hívek ügyét?

Feleletem erre is igen rövid. — Azért, mert Marosújvár
egyik, Nagyenyed a másik, Déva pedig a harmadik kollégámhoz
ven beosztva, így a kik nekem jutnak azoknak egy kör-lelkész-
séget szervezni nem lehet. Annyi bizonyos, hogy sok bába között
elvész a gyermek. — Es így nincs előnyére szétszórta élő hive-
inknek is, hogy nincsenek egy folyton közöttük forgó élő lelkész
gondozására bízva.

Ha a magyarországi Unitárius egyház a 400 éves ünnepségek
alkalmával a Dávid Ferenc emlékéhez méltó emléket akar emelni
szerény véleményem szerint ez az emlék nem lehet más, mint az,

hogy Déva székhelylyel szervez egy körlelkészi állást. — Ebből a központból ez a körlelkész gondozza a marosmenti Unitáriusokat. — S ha ez nem adna elég foglalkozást ez a lelkész felkereshetné a még távolabb lakó hiveket is, mint vándor-lelkész.

Ha Brassó, Fogaras, Segesvár, méltók voltak arra, hogy ott lelkészi állások szerveztessenek — gondolom, méltóbb az a hely, hol jeltelenül pihen az, ki a lelkiismeret szabadságáért élt és halt. Nem lesz többé idegen az a hely, melyhez e szomorú emlékek mellett a Dávid hitének feltámadása köti az Unitáriusokat.

Gondolom ez az indítványom kielégíti önt is, kinek nevét elhallgatom s kinek vagyok*

tisztelő híve

Mózes Mihály.

* Déván nem a jövő, hanem a jelen században lesz unitárius templom. Remélem, sőt hiszem, hogy a felszentelésen ott leszünk mindazok, a kik ma érdeklődünk az ügy iránt. Szerk.

Huidekoper G. Erzsébet.

Huidekoper Gertrud Erzsébet a Meadvillei Theologiai Intézet legjobb barátja volt. M. évi januárius hóban nyolcvan éves korában elhunván megszámlálhatatlan adományai mellett egy példás élet képét hagyta maga után.

Huidekoper G. E. a Theologiai Intézet alapítójának volt a leánya. Huszonhat éves leány volt, mikor 1844-ben atyja és Frigyes nevű testvére egy liberalis keresztény lelkészek képzésére egy intézet alapításának előzetesen kidolgozott tervét megvalósítani készen állottak.*

Ő minden habozás nélkül lelkesen támogatta atyja és testvére terveit. Azóta az intézet ügyeit állandóan eszében tartotta, annak igazgató testületében fontos helyeket töltött be.

Huidekoper G. Erzsébet élete egyszersmint typusa azoknak

* Az intézetről és alapításáról bővebb felvilágosítás: „Keresztény Magvető” 1908 évi Márc. Ápril. havi számában.

az életeknek, amelyek megmutatják, hogy minden körülmények között lehet egyszerűnek s nagynak lenni. Atyjától gazdag vagyont örökölt, így módjában állott a különböző életelvek közül választani. Módjában állott életét fényűzésben tölteni, akár a pillanatnyi örömeknek átkozni s így aristokratikus társaságokban való mulatásoknak szentelni. Ő az egyszerűségnek volt barátja s öröme és élvezete a jötevében állott.

1819-ben született. Huidekoper Harm Jan és Colhoon Rebeka hét gyermeke közt a legkisebb volt. Nevelését az egyszerű Meadvilleben nyerte, amely akkor még faü volt. Jóllehet tantárgyainak száma nem volt olyan nagy, mint a mai leányoké, de azokat rendkívül tehetséges tanítók vezetése mellett tanulta, kiket atyja a Harvard egyetemről s más hasonló intézetekből hozott s akik később, mint lelkészek és tanárok kitűnő emberek lettek. Egy tizenhárom éves korából maradt levél szerint naponta hat órát töltött az angol tárgyakkal. Egy Dervey nevű nő magániskoláját látogatta ezután rövid ideig. Jellemére s későbbi életére nagy befolyással volt atyja családjában az intelligens légkör. a nagy műveltségű emberek társaságában komoly themak megbeszélése.

Huidekoper G. E. mint kis leány jelét adta kiváló személyes tulajdonságának. Atyja egy levelében, a mikor ő még tizenhat éves sem volt, egy irnoka megérkezése alkalmával írja róla „Sohasem éreztem az én Lizim értékét annyira, mint most. Az ő esze tulajár az enyémen s gondolataimat és kívánalmaimat már előre tudja.“ Eszesség és munkásság s a bámulatos önfeláldozás s különösen a szegényekkel való sympathia jellemezték őt, már mint fiatal leányt. Erényei meglátszottak anyja halála alkalmával 1839-ben. Ezen megpróbáltatásában atyja felfedezte a mindig vidám és boldog leányban a jövő erős nőt, s határozottságáról azt mondja, hogy leányáéhoz hasonlót sohasem látott. Tizenhat éves korában már az iskolázását befejezte s a háztartás tevékeny munkájához fogott. Mikor később saját otthonát megalapította, az sok kedves vendéget látott, ahol az ő kellemes modora és barátságossága kifejezést nyert. Halála előtti pár hónapig minden dolgairól pontos és módszeres naplót vezetett. Vagyoni ügyei azonban nem képezték az első és fő gondját.

A Meadvillei Unitárius Egyházközség életében, amelyet atyja alapított, jelentékeny részt vett. Évek során át tanított a vasárnapi iskolában. Hosszu ideig volt orgonista a templomban. Mint az egyházközség pénzügyi bizottságának elnöke, nemcsak a ráeső évi díjakat fizette rendszeresen, hanem az egyházközség szükségleteire való adakozásban ki nem fáradt élete végéig.

Én mikor Meadvilebe értem, amint a szobámat átadták, abban gyönyörű hófehér ágyneműt találtam. Mikor barátomat,

aki a szobámba vezetett, megkérdeztem, hogy honnan állítják elő, e gyönyörű dolgokat, ő akkor említette nekem először Huidekoper G. E. nevét, mely azóta mindig többet jelentett nekem egy egyszerű névvel. 1875-óta a Theologia Intézet igazgatóságának tagja s 1891 óta annak elnöke. Ez állásokban páratlan éles esze és rendkívüli tapintatossága az igazgatóság tagjait arról győzte meg, hogy mint elnököt, benne találták meg azt a személyt, akit az intézetnek a Gondviselés rendelt. Az intézet két épületében nem volt egy talpalatnyi hely, amelyről ő ne tudott volna. Professor Gilman írja: Erzsebet angol királynőről modják, hogy keveset törődött az elvekkel, ugy az egyházban mint az államban. De annál többet a békével és renddel. Így különösen szerencse volt az intézet életében, hogy annak haladása a régibbről a liberalizmus újabb korszakába egy ily nővel az élén, ment át."

Az intézet felszerelését évi adományok által gyarapította. A hallgatók személyes jóléte iránt különösen érdeklődött. Sokan tudtak a studensek közül „Lizi nagynéni“ negyedévenkénti adományairól és az ő segítő kezéről, amikor különös szükséglet láttak. Az intézet ötvenéves fennállását két tanári lakásnak az adományozásával tette emlékezetessé. Halála alkalmával pedig vagyonának körülbelül egy harmadát az intézetnek hagyta.

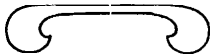
Mindezen tevékenysége nem csupán a családi eszményekhez való ragaszkodásból származott. Ezek az ő egyszerű, kegyes életének voltak önkéntes megnyilatkozásai.

Vallása a Jézus tanításának való engedelmesség volt s a Mester szelleme korán, ösztönszerűen jellemének lényegévé vált. Minden olyan intézményt, amely betegség vagy szegénység enyhítésére volt alapítva, támogatót. Nemcsak pénzadományokat tett. Nem egy szép kézimunkája hirdeti szívességét szegény családokban. Hosszu tapasztalata józan eszét élesítette, de vidámságát nem csökkentette. Csalódásait és szenvedéseit a jótékony tettek mögé rejtette, — amelyekről azonban senkinek sem volt szabad tudnia.

Ilyen volt a jelleme annak, akinek minden öröme abban telt, hogy adjon, hogy jót tegyen.

Lapunk szerkesztője Meadvilleben időzésekor 1900 ban nemcsak háziasszonyi szívességét élvezte, hanem 500 dollár adományát a Channing-alapra.

Kiss Sándor.

A vallás és közoktatási miniszterség.

Dr. Székely Ferenc koronaügyész, a budapesti unitárius egyház gondnoka, igazságügyminiszter lett és ideiglenesen megvan bizva a vallás- és közoktatásügyi tárca vezetésével. János Zsigmond kora óta Székely Mózes, Péchi Simon, Mikó Ferenc és Bethlen Ferenc voltak olyan magas méltóságban, a mely a miniszterséggel volt egyenlő. A Habsburgház alatt még a törvényben biztosított jogokat sem adták meg, habár mindig voltak vagyonos és tekintélyes főuraik. 1848—49-ben kormánybiztos volt Berde Mozsá. Az alkotmány helyreállta óta legmagasabb tisztséget, államtitkárságot nyert dr. Bedő Albert. A dr. Székely Ferenc kultuszminisztersége nagyon sok észrevételre adott alkalmat, mivel gyakorlat szerint csak r. kath. vallásut szoktak alkalmazni. Törvény nem tiltja, hogy protestáns, tehát unitárius is neveztessek ki. A politikai lapok foglalkoznak dr. Székely vallásminiszterségével. A klerikális lapok nagy méltatlankodással tiltakoznak ellene. A Budapesti Napló szerint „precedentális jelentőségű“ mint Franciaországban volt 1848-ban a protestáns Guizoté. A Budapesti Hirlap is mint precedent érdekesnek tartja, „bár nem nagy jelentőségű. „A protestáns theológusok ugyanis az unitárius vallást nem ismerik el protestáns vallásnak.“

A főrendiházban is érdekes nyilatkozatok történtek a vallás és közokt. miniszteri tárca ideiglenes betöltése miatt. A kormány bemutatkozásakor *Várossy Gyula* kalocsai érsek, kifogásolja hogy az új kormány kultuszminisztere nem katolikus. Fokozza a sérelmet, hogy a miniszter katolikusnak született és később lett unitárius. A ki vallást változtat, az mindig ellensége előbbi hitfelekezetének, a szabadkőmives pedig a legelkeseredettebb ellensége a katolikus egyháznak. *Zichy Nándor* gróf ezt mondta: a kiegészítés óta folytonosan azon gyakorlat divott Magyarországon, hogy a kultuszminiszterség csakis katolikusra ruháztatott. Ha a miniszterelnök ezt figyelmére méltatja akkor azon rövid időre is másra bízhatta volna a kultuszminiszterium ügyeinek ideiglenes ellátását. A megbízásnak ideiglenessége nem mentheti ezt, hacsak nem nyilatkoztatja ki a miniszterelnök ur, hogy jövőre is ragaszkodni fog ezen elvi álláspont megtartásához. *Khuen-Héderváry Károly* gróf miniszterelnök válaszában ezeket mondta: Miután sem a törvény, sem pedig a felségnek kinevezési joga semmiképpen megszorítva nincs, a magam részéről elvi kijelentéseket e tekintetben nem tehetek. Hanem azt az előzékenységet, a melyet szerin-

tem is helyesen követték az előző kormányok a katolikus világgal szemben, a magam részéről a jövőben is akarom gyakorolni. Ennél többet nem jelenthetek ki.

Érdekes kis jelenetek ezek az unitárius vallás körül. Megvan a tanulsága is. Protestáns atyánkfiai, vagy helyettök mások azt hiszik, hogy javítva a helyzeten ha az unitáriusokat nem sorozzák a protestánsok közé, holott ez csupán szóvita, mert semmiféle országos törvény nem ismer protestáns egyházat, hanem csak evangélikust, reformátust és unitáriust. Ha a kultusz tárcáját evangélikusra bízta volna örvendezett volna a másik kettő. Jelen esetben is csak ismerjék el, hogy nekik is nyereségük, hogy a törvénynek tartott szokás megvan zavarva. A miniszterelnök nyilatkozata igen helyesen nevezi „előzékenységnek“ az eddigi gyakorlatot, de bizony megeshetik az még máskor is, hogy protestáns ember fogja irányítani az ország közoktatását és vallásügyét. Hiszünk, hogy sem az országnak, sem a hitéletnek nem leszen kárára.

Dávid Ferencz zsinati Emlékünnep.

A Dávid Ferencz születésének 400-ik fordulójára zsinatot és ennek a körében ünnepélyt tart a magyarországi unitárius Egyház 1910. augusztus 20-ik és következő napjain. A zsinat országos jelentőségű ünnep lesz, melyen nemcsak az unitárius hanem más vallásuak részvételére is számítunk. Külföldről Amerikából, Angliából és más országokból is számosan fognak megjelenni. A készülődés már megkezdődött. A rendező bizottság terve szerint a Dávid Ferencz ünnep aug. 20-án délelőtt 9 órakor az egyház zsinatján kezdődik. Részt vesznek üdvözlő beszédekkel a hazai és külföldi képviselők s az egyház vezető férfiai. Délután ünnepel a Dávid Ferencz egylet, mely egyszersmind fennállásának 25 évi jubileuma lesz. Ezen az ünnepélyen nemcsak férfiak hanem nők is fognak részt venni. 21-én (vasárnap) lesz a papszentelő zsinat. Ez is a Dávid Ferencz ünnepelésével lesz kapcsolatban. Délután lesz az egyházi értékek kiállítására és angol istentisztelet. Augusztus 21-én utazás Dévára, 22-én a dévai várban a Dávid Ferencz börtönében emléktábla leleplezés megfelelő ünnepséggel a külföldiek részvételével.

Virág Sándor szomorú históriája.

(Igaz történet.)

— Irta: Demeter Dénes. —

Virág Sándor boldog családi életet élt vallásos lelkű élettársával, Mária asszonnyal. A jó Isten hat leány gyermekkel áldotta meg és bár az elég terhet rótt, ebben a nehéz világban az ők munkás vállára, reggel és estve mégis arra kérték a gondviselést, hogy ajándékozza meg egy fiú gyermekkel. Hiszen a leánykák, ha fel cseperednek, szét oszolnak a szél rózsza minden irányában, férjhez mennek tán ide a faluba, tán a szomszéd faluba, avagy messzibb helyre is, mert ki tudja, hogy Isten honnan rendeli a szerencsét. A fiú gyermek azonban csak itthon marad, az szokta tatarozni a régi családi fészket s gondozni az öregeket. A jó Isten meghallgatta a Virágék kérését s mikor a kikeleti hóvirág elő dugta fehér fejét, egy kis fiú sirása verte fel a Virág Sándorák háza csöndjét. A kis fiú a keresztségben Sándor nevet kapott s e pillanattól kezdve a gyorsan szaladó kis patak melletti faluban idős és ifjú Virág Sándort emlegették.

A kis Sándor növekedett, a szülői szeretet megóvta a szél-től, megvédte a hidegtől és minden bajtól, betegségtől a mi anyyi apróságot vitt el a temető kertbe. Sándor iskoláit kijárta. Tanítói jó reményekkel engedték ki az életbe, ebbe a nagy óriási forgatagba, a hol már sokan lettek nagygyá, emberré, de a hol sokan lettek semmivé. . . . As iskola utáni korszak az ifjuság tűzpróbája. Olyan ez, mint a kertészetben a májusi fagyos szentek ideje. Mosolygó napfény, langyos meleg eső ma s éjjel — a fiastyuk delelésekor — ragyogó csillagok serege mellett hideg dér, mely leforrázza a gyöngye növényeket — hajnal hasadásra. A kis falu estéli csöndjét csak a korcsmából kihallszó duhaj ének hangjai zavarták. Ez így tart hétről-hétre, évről-évre. Mint nagyobb ökör mellett szokik a kisebb, öregebbtől tanulja e hitvány módit az ifjabb. A lepke a gyertya lángja körül röpked bohó, vidám kedvvel s végre a lángban ég. Így az ifjú is. . . . így a sok között ifjú Virág Sándor is. Még nem járt a tisztturak elé s már apróbb részletekben hat hónapot töltött rend és csend zavarás, meg gyümölcs lopás miatt a járás történetében. Végre katonának sorozták be, a mi nagy bánatba döntötte idős Virág Sándort s hogy kimentse a németek kezéből, összejárt szolgabíró, orvost, alispánt. Sikertült is; pedig jó öreg Kardos lelkész ur magyar nyelven tanácsolta idős Virág Sándornak: „hagyjon békét, jó atyafi! Jobb, ha nem teszi pénzzé a bányádi düllőt, menjen a fiú katonának. . . . oda is legény kell, de meg ott embert nevelnek belőle!“ A düllőért jó pénzt adott a szomszéd; a szántó elment. . . . Sándor itthon maradt.

Bár ő ment volna el; mert nem volt azután vasárnap olyan multság, a mely verekedéssel ne végződött volna s a melyben vagy Sándor ne vert volna véresre valakit, vagy őt nem kellett volna tisztára mosni.

A paripa elkapta: mit neki és ki neki?! Hiába való volt az édes apai kérő szó, az édes anyai könny! Sándor *hires legény* volt már; a csendőr urak előtt is megjegyzett. Pedig a ki a kaskastollasoknál rováson van, attól kevés jót várhatni.

Csakugyan úgy is volt. Jött egy követválasztás; egy ifju ismeretlen zsidó korcsmáros úgy ellátta borral, pálinkával az ifjuságot, hogy apját, anyját akarta agyon verni mindenik, ha nem arra „szaval”, kit ő diktál. Idős Virág Sándor ős székely kurucz volt, ki a régi követ mellől még fia kedvéért sem tudott elpártolni. — Sokan tántorodtak el; de az öreg Virág a tántorgást semmi tekintetben nem ismerte. Becsületes volt a szive, igaz és hű a lelke. Hiszen, míg többen elhagyták régi, tiszta vallásukat, hogy ne kelljen a megjavítandó templom, iskola és lelkész-lak költségeihez hozzájárulni, sokan meg pénzért adták el lelköket a kísértőnek, az öreg Virág így szólt: „aki eleven szenet akar fejére gyűjteni, menjen: de én nem akarom, hogy apám sirjában megforduljon az én gyalázatos tettem miatt; elég nekem segítségül az én eddigi egy Istenem.... a kinek nem elég, az keressen kettőt, hármat.... vagy többet. A becsületes székelynek az egy elég, hogy megáldja, a hitványnak *három* sem elég, hogy méltólag megbüntesse....!”

A követválasztás napján az egész vidék a haragos tengerhez hasonlított. Itt is, ott is a veres kakas felült az épületekre, porrá égett sok fáradság és munka eredménye. Sok béna és nyomorult lett alkotmányos szent jogaiért. Egy néhány el is költözött a halottak országába, köztük idős Virág Sándor is. Egy rakás fiatal embert láncra fűzött a csendőrség, beszállásolta a bíróság tömlőcébe; közöttük volt ifju Virág Sándor is.

A halottakat aztán rendre elhantolták; a vidék lecsendesedett; sok szegény szülő szívében azonban nem lőn csend és béke, hanem beköltözött a gyötrő, maró kín, fájdalom és szégyen, mert a bíróság tömlőce tele volt az ők édes gyermekeikkel. Egy reggelre kelve azonban eggyel kevesebben voltak a téglacellák (szobácskák) lakói. Ifju Virág Sándornak csak hült helyét találta a fogházőr. Hogy hová lett, hová ment, senki sem tudta, hasztalan vallatták a szomszédos lakókat.

Özvegy Virág Sándorné, a jó Máris asszony erről mit sem tudott; ő fiának eltűnését csak akkor hallotta, amikor megkeresték a pincében, a padláson, még az ágyban és a párnák között is.

Ha megtalálták volna, amit nem találtak meg, neki az egyre ment volna. A Sándor ha ott rejtőzött volna a szalmakazalban is, réá nézve elveszett, mert neki csak jó fiu kellett; Sándor pedig

már régen nem volt az. Az ő lelkében Sándor még akkor elkezdett veszni, mikor a templomba hívogatta s ez dacosan azt monddotta édes anyja szemébe: „hogy oda csak vén asszonyoknak kell járni!”

Hej! pedig ha megfogadta volna a jó szót! . . . Máris asszony, a mig parancsolni tudott neki, el is vitte magával, nem is történt baja. De a mikor fickó legény sorba került, a mikor az volt a virtus: hogy ki az erősebb? ki a legény a csárdában? ki tud az utcán végig *kiáltóbban* énekelni? ki tud az iskolai kertben vagy a pap gyömolcsösében több kárt okozni? reá a szelid, válasos édes anyjára nézve Sándor már azokhoz tartozott a kik csak *vannak*, de *nem élnek*. Mert gazdag paraszti módon az járja, hogy „a fiu legénykedjék” s ezért sajttal, tyukkal kibékülni is lehet a szolgabíróssággal; a virtus, virtus kell maradjon. Virágék nem tartották ezt a virtust. Ők őseik szerint ugy voltak szokva, hogy a fiu ne virtuoskodjék az utcán, a korcsmában, hanem járjon a templomba és ott énekelje az Istent magasztaló dicséreteket és zsoltárokat.

Ámde — sokszor messzi esik az alma, fájától. A buzából konkoly lesz, A társaság bolondá teszi az okost, rosszá, gonosszá a jót, megmételyezi a szelideket és jámborokat, akik végül is a legjobb esetben a börtön penészvirágaivá válnak.

Csoda-é hát, ha Máris asszony szive nagyott dobbant és lelke megborxadott, a mikor fia a templom helyett a falubeli csárdát és énekes könyv helyett az üvegeket kezdette használni; csoda-e ha a szép Máris néni kit a vidéken így hívtak — hervadni, pusztulni kezdett?

Nem . . . mert a fájdalom férgé erősebben rágott a szülői szeretet gyökerén, mint a szú az élőfában.

Máris asszonyt pedig kétszeres bú ölte: *férjét agyon ütötték, fia pedig a tömlöczből is megszökött!*

Aztán az évek jöttek, az esztendők multak. A hófehér fejű hegyből alásiető patak sok, sok ezer . . . milliónyi megszámlálhatatlan csöppecskét vitt már a ködfedte Oceánba. A császárkörtefa is már sokat öregedett és az ezüst színü-moha elszaporodott vihar edzett derekán, mióta Sándor gyerek és társai nem másztak föl reá . . . Az emberek is sokat váltóztak. A gyerköczők abc-ét olvasnak, a kamaszkorúak katoná sorban vannak: sok bölcs már a tulvilági élet gyönyöreit élvezi. Még az öreg kegyes Kardos pap is elköltözött az örökké valóság várába . . .

De a harangok most is azok, a kik voltak: nekik nem ártott a tél és a nyár, a virág fakasztó tavasz és avart hozó ősz.

Ők most is a régiek! . . .

Egy lombhullató ősszel, a haragos szél szárnyain bérceken, völgyeken át hordozta a harangok búsan szóló hangyjait.

Valami kimondhatatlan volt az ércz-pár beszédében. A magas dombon álló nagy templomból pedig csak özönlött ki a nép, mindenik sirt, mindeniknek megvolt a keserősége. A mikor a dombról leért a sokaság és gyászos asszonyok is lehozták a koporsót és felhangzott az ének, melyet meg-mégszakitva tova, messzi rőpitett a haragos szél, a koporsó után nagy jajszókat nyögve beburákozott a fehér harisnyás gyászolók közé egy nadrágba s kabátbaöltözött férfi. Ekkor nagy zavar támadt, az ének félbeszakadt s dulakodás lön.

Az öreg pap utodja, az ifju lelkész parancsolt csöndet: „engedjétek anyja koporsójához a megtértet!”

Az ének újra fölhangzott, a régi volt. A harangok zugtak, miként ezelőtt. A menet a sirt körül vette s mikor az első göröngy a koporsóra esett, a sir visszhangjaként zokogta egy megtört hang: „édes anyám, engeszteld ki édes apámat . . . én voltam gyilkossa!” . . .

A pap beszélni akart, nem jutott szóhoz, énekre ajak nem nyilott . . mindenki sirt, a harangok is sirtak.

* * *

Későn estefelé, mikor a nap búcsú csókkal hinté a bérceket, ifju Virág Sándor eszét eivette volt a mámor, lelkét megbabonázta a kísértő. Ott a választáskor ütött a sötétben, apját ütötte le. A börtön falát kibontá, megszökött Amerikába, de vissza is jött. Űzte, hajtotta valami. Édes anyja temetésére érkezett.

Mi lesz immár, mondjátok emberek.

Akasztófa-virág!!

Unitáriusok a külföldön.

Unitárius missió Japánban. Az amerikai unitárius társulat kiküldötte egyik papját Japánba. Dr. Mac Cawley másodszer van ott. Most is nagy lelkesedéssel fogadták. Mr. Mac Cawley ezelőtt tíz évvel működött Japánban. Az amerikai unitárius társulathoz a következőket írja; Mindinkább át hat ügyem fontosságának érzete. Japánban nemesak a mí tokiói missiónknak van hatása, hanem az egész japáni keresztény mozgalom magánviseli a mí hatásunk nyomait.“ Egy Japán pedig ezt írja, Mac Cawleynek: „En orthodox egyházhoz tartozom. De olyan unitáriusoknak, mint Channing,

Emerson, Martineau, bámulója vagyok. Én ezek társaságában érdeklődtem az unitárius mozgalom iránt Japánban. Gondolkoztam az unitarizmus jövőjéről. Örvendek, hogy ismét megkeresett.“

A bostoni konferencián elmondott beszédekből egy kötet megjelent Weinel Henrich jénai egyetemi tanár fordításában. „Das Freie Christentum in der Welt“ címen. A kötetben 26 előadás van, köztük van Józan budapesti esperes előadása is.

A Christian Register amerikai lap 1909 Szeptembertől kezdve a berlini kongresszus ügyével állandóan foglalkozik. Ujabban Dr. Boros Györgytől is jelent meg a Registerben egy közlemény Magyarországról.

A meadvillei theologiai akadémia egy lépéssel előrehaladott a fejlődés útján. Igazgatója Mr. Southworth a mult nyarat és azt megelőző félét Németországban töltötte. Azzal az eszmével jött vissza, hogy egy német tanszéket kell szerveznie a meadvillei theológián. Az eszme ott áll, hogy már a közel jövőben elfoglalja katedráját az új tanár, aki a német nyelvet és a német theologia újabb irányzatait fogja előadni. Ennek következtében a meadvillei diploma képesíteni fog a német szabad protestáns gyülekezetek papságára is.

Kiss S.

Imádság.*)

Hatalmas Valóság
Hozzád imádkozunk,
Végtelen igazság
Csakis Benned bizunk,
Örökké szent neved
Imádjuk óh Szentség,
Téged óhajt lelkünk,
Szívünk s a mindenség.
De lelkünket testünk
Levonja a földre,
Ezért gondolunk mi
Oly ritkán a Mennyre ;
Emeld fel szívünket,

Tisztítsd meg lelkünket
És gondolj mi ránk is,
A mint szent fiadra,
Az ember Jézusra,
Gondoltál örökké
Fiaddá avatva,
Ki a mi testvérünk,
S légy irgalmas velünk,

Lelki buzgósággal
Hallgatjuk szent szódat,
Testi gyarlósággal
Fogadjuk tanodat.

*) Egy buzgó szívű olvasónk, a ki nem szokott a nyilvánosságnak írni, irta ezt az imádságot. Tiszta érzésből fakad. Szerk.

A te szent szózatod
 Szívünkbe van vésve,
 Üdvözítő tanod
 Lelkünk esmérete.
 Világosság után
 Vágyik a mi lelkünk
 És szeretet után
 Dobog forró szívünk ;
 Hol lelnők mi azt fel,
 Ha nem benned Isten.
 Élünk szeretettel
 Bizzunk a mennyekben ;
 Élünk a munkának
 És sokat szenvedett
 Dicső nagy hazánknak,
 S drága családunknak,
 Édes mindnyájunknak.

Te ajándékozál
 Erző lelket nekünk,

Keziddel plántálád
 Szívünkbe mély hitünk.
 Igazságaidat
 Lelkünkbe Te véсед,
 Gondotainkat
 Hozzád felemeled,
 Szívünk hó imáját
 Kegyesen hallgatod.
 Testünknek munkáját
 Jó szívvvel megáldod,
 A jó gondolat, szó
 És jó cselekedet,
 Te hozzád forduló
 Hűségés szeretet.
 Mind kedves előtted
 Hatalmas Istenség.
 Bizunk benned Atyánk
 Mennyekből nézz le ránk
 S légy irgalmas vélünk.

(kezdő.)

A dicsőszentmártoni unitárius egyházközség aranykönyvéből.
 Szabó Gábor dicsőszentmártoni buzgó hitrokonunk felesége sz. Mészáros Róza urasszony, ki róm. kath. vallásu, ajándékozott egy 4 méter hosszú és 2 m. széles bordó-bársony szövetből készült szószék-takarót, melynek közepén himzett fehér galamb három buzakalászt tart szájában s rajta e szavak vannak kihimezve: „Emlékül Szabó Gáborné sz. Mészáros Róza 1904.“ Továbbá ajándékozott egy hasonszövetű papiszék takarót, melyen egy szőlőtőke, gerezdekkel, karikákkal és levelekkel van szépen kihimezve s arany rojttal szegélyezve. E két templomi disztárgy értéke 300 K. E nemes tett önmagában hordja dicséretét. Mi e helyen is hálás köszönetünket nyilvánítjuk a kegyes adakozónak.

Dicsőszentmárton, 1910. jan. 26. — *Guidó Béla* lelkész-espere, *Czikra András* gondnok, pénztárnok.

*

A polgárdii unitárius Egyházközség 1910. évi aranykönyve.
 Berki Ferenc és neje 3 koronát B. Szabó János és neje, Csuthy József, Kovács Lajos, Császár Ferencné sz. Csordás Juliánna 22 koronát. Id. Horváth József 4 koronát. Özv. Kertész Jánosné 9 ko-

ronát, Szücs Ferenc 7 koronát ajándékoztak az egyházközség céljaira. A temetőkert bekerítésének költségeihez hozzájárultak: S. Szabó János 1 koronát, Özv. Császár Jánosné 60 fillért, Császár Lajos 1 koronát, Sz. Berki János, Id. Bakos József és Gróf Imre 2—2 koronát, Özv. Csizmadia Imréné 1 koronát. Perselypénzből bejött 20 korona 81 fillért. Takács János a hivatalos iratok tartására ajándékozott egy szekrényt 20 korona értékben. Urvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak az ünnepeken: J. Berki István, Császár János, Takács János és D. Molnár János. Az áldozatkészség magában hordja dicséretét. Isten áldása legyen azokon, kik filéereikkel is emelik az ő dicsőségét.

Polgárdii, 1910. január 12.

*

Menyegzők, konfirmáció s más ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv. Szívemet hozzád emelem c. női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonnévelésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. *Öt példány egyszerre rendelve 10 Kor. Bőrkötés* aranszívellel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. *Selyem és bársony* kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. *Bőrkötés* remek kivitelben 14 K. Megrendelhető lapunk szerkesztőjénél.

*

Modern unitárius imának, de különösen dr. Boros György női imakönyvének „Szívemet Hozzád emelem“ az a megfizethetetlen előnye van, hogy valamint az unitárius tanok, eszmék, elvek valláskülönbség nélkül mindenkinek szólnak, mindenki által acéptálhatók, ugyanúgy e kis könyv egyformán emel minden női szívet Istenéhez. Mert Máriához, szentekhez, Jézus Krisztushoz nem mindenki imádkozik, hanem ez egyetemes szellemhez, kit mi egy Istenünknek nevezünk valláskülönbség nélkül minden hívő ember felemelkedik. Boros imakönyvét akár keresztény, akár zsidó vagy felekezeten kívüli vegye a kezébe, — ha egyáltalában szokott és tud imádkozni, — ezeket az imákat bármikor használhatja. Mert ezek nem felekezeti, egyoldalú gondolatokat tartalmaznak, hanem oly általános emberi óhajokkal és fohászokkal ismerteknek meg bennünket, melyek ha még esetleg nem is törtek ki szívünkéből, bizonyára ott szunyognak, azok a mi asszonyi lelkünk legmélyén!

Egyik lelkész felesége így fogja föl a szülői kötelességét: „Kis leányom ez évben confirmál és ez alkalommal, mint legkedvesebb emléket, Imakönyvet óhajtok neki ajándékozni.“

Bartók Géza,
lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Perczelné Kozma Flóra asszony a Dávid Ferencz Egylet február havi gyűlésén jelen lesz és felolvasást fog tartani. Ezt az örömhírt szíves figyelembe ajánljuk.

Második estélyünk az iskolában jelentkezett betegség miatt február 6. helyett ápril 2-án fog megtartatni.

Á Dávid Ferencz Egylet Kolozsvárt Jan. 23-án kitűnően sikerült felolvasó gyűlést tartott. Kozma Ferencz elnökölt. Árkosy Lajosné nőkről a nőknek rendkívül érdekes és szép előadást tartott. — Dr. Boros György ismertette a vasárnapi iskolai énekeskönyvét, Iszlai Márton énekeket és B. Gy. egy gyermek-istentiszteletet adott elő, mit a közönség nagy tetszéssel fogadott.

Dr. Szehtlo Kornél előadása a Dávid Ferenc Egyletben. E hó 15-én az unitárius templomban szép számú érdeklődő közönség előtt tartott előadást dr. Szehtlo Kornél. „A klerikális mozgalom Magyarországon.“ címen értekezett s mindvégig lekötötte nagy tanulmányon alapuló előadásával a figyelmet. A magyarországi klerikalizmus egész történelmét, álláspontját és annak hazánkra való hatását konkrét adatokkal világítva meg, élénk színekkel ecseteli, hogy a mai klerikalizmusnak „haladó“ szellemű szereplése és szociális munkássága természet, szerüleg a reformációtól nyert fegyver, mely magával a változhatatlan katholicizmus tanával sehogy sem állhat harmóniában. De mindennek dacára, e bár logikátlan, de közhasznú, felvilágosodott szellemű szociális munkásság előtt a protestantizmus is kalapot emelhet s a legsikeresebb „ellenmunkát“ azzal csellekedheti, ha a három protestáns felekezet kezét fogva, dogmatizmuson felül emelkedő szellemben, együttes szociális munkát gyakorolva mérí össze fegyvereit a katholicizmussal. A hatalmas beszéden kívül még Józán esperes emelkedett szellemű imája, Lampérth Géának a Petőfi-Társaság kiváló tagjának mély érzésű szavalata és May-Münster Kornélia hangver-

senyénekesnő művészi éneke járult a felolvasóest sikeréhez. Előadás utáu közvacsorára gyűltek össze a tagok, hol Ürmössy Miklós ny. min. tan., egyleti elnök dr. Szehtlo Kornélt, mint kiváló szellemi harcost nagyszabásu beszédben éltette.

Az egylet pénztárába 1909 november 26.-tól 1910 januárius 19-ig rendes tagsági díjat fizettek. Szilágyi József. Kolozsvár 1906—1907-re, Buzogány József Lupény 907—1909-re, Botár János (Szilágyi) Torockó 907—1911-re, Péter János Székelyudvarhely 909—1910-re, Török Árpád Erzsébetváros, Barabás Sándor Alvinc, Zsigmond Ferenc Sinfalva, Zsigmond Lőrinc Budapest. 909-re, Fekete Mihály Enying 909—1910-re, Árkossy Béla Selmechánya, Jaar Géza Aranyosrákos 909-re, Péter Jánosné Alsóboldogfalva 908—1909-re, Nagy Elemér Gurohonc 910-re, Botár István Torockó 908—1912-re, Gyöngyösi Lajos Zilah 909—1911-re, Antónia János Kolozsvár, 908—1909-re, Ambrus József Kolozsvár, Röschner Valéria Nagybánya 910-re, Kone József Szilágycseh 909—1910-re, Csegezi Márton Bethlen 910-re, Derzsy Kálmán Érmihályfalva 907-re, Szénásy Istvánné Dés 907—1911-re, Dr. Kovácsi Sándor Oradna 910-re, Létay Gyála Déva 907—1911-re, Székely János Kolozsvár, Szigethy Károly Turnu Magurele 910-re, Szentkirályi Ferenc Nagy 909—1910-re, Székely László Déva 910-re, Kiss Mózes Erzsébetfalva 906—1907-re, Kiss Lén, Kiss Jólán 906-ra Farkas Viktor Dés 907—1909-re, Gál Ilona Válaszút 909—1910-re, Pál Mihály Kolozs 910-re, Gróf Lajos Sátoraljaujhely 900-ra, Hadházi Sándor, Somlyai Mihály, Varga István, László Gyula, Dr. György János, Farkas Vilmos, Végh Mihály, Sárdi Lőrinc, Raffaj Irma Kolozsvár 909-re, Nagy Gyuláné 908—1909-re, Vári

Albert, Székely Sándor, Csiky Károly 910-re, Ütő Lajos Torda 909-re, Dr. Kozma Jenő Marosvásárhely 911-re, Adorján Jenő 910-re, Szilágyi Béla Kolozsvár 910-re, Csegezy László Bágyon 909-910-re Szentés Sándorné, Kolozs 909-re, Osváth Domokos Aranyosrákos 909—910-re, Dr. Pátkai Dániel Érd 909-re, Fekete Lajos Selymecbánya 908—909-re, Vaska Mózes Sepsikálnok 908—909-re, Mátéfi Andrásné Szentábrahám 909-re, László Andrásné 907-re, László Sándorné 909-re, Tischler Mór Kolozsvár 910-re, Székely György Nagyszeben 907-re, Szinte Ferenc 910-re, Léтай László, Gál Ambrus, Csipkés Manó Temesvár 910-re, Szabó Mihály Kolozsvár 910-re.

Előfizetési díjat fizettek: Komját-szezi Pál Aranyosrákos 909-re, Gábor Mihály Alsórákos 909-re, Székely F. s Aladár Budapest 909—910-re, Ambrus Dezső Kolozsvár 910-re, Egyed József Maros-csapó, Weress Ferenc Torda, Lőrincy Dénes Szentábrahám, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár, Benedek Lajosné Nyárad-szereda 910-re, Unitárius Egyházközség Tiszabó 909-re, Diószeghy István, Rozsos Lajos Füzesgyarmat 910-re, Bálint Ferencné Csikszszereda 909-re, Mikó Lajos, Mihály Zsigmond Vác, Sándor Mózes Székelyudvarhely, 910-re, Kispál Miklósné Zsibó 907—908-ra, Sándor Jenő Bustya-háza, Gál Elekné Arad., Sincky Géza Nagyszeben, Özv. Gál Sándorné Választ 910-re, Dr. Kovács Gábor Szerencs 910-re Dr. Morvay Istvánné Kovászna 907-re, Özv. Székely Andrásné Baranyalócs 909-re, Ifj. Izsáky Antalné Dés, Sikó Géza Megyes, Medán Endre Nagysomkut 910-re Boros Péter Bonyha 908-ra.

A felsőfahérkőri fiókegylet pénztárába fizettek: Ütő Béla, Ütő Béláné Alsórákos 908—909-re, Ferenczy Lajos Felsőrákos 908-ra, Ferenczy Lajosné 906—907-re, Osváth Gábor,

Osváth Gáborné Ürmös 909-re, Péterfi Gyula Hévíz 906—907-re, Péterfi Gyuláné 907—909-re, Nagy Árpád Ürmös 906—909-re, Varga Dénes Felsőrákos 906—908-ra, Kovács László Székely Mózes, Székely Mózesné Csikszszereda, Pálfi Ákos, Gál Miklós Datk 909-re, Osváth Ferenc Ürmös 910—911-re, Kiss Jenő Kiss Jenóné Felsőrákos, Boros József Ürmös, Ifj. Kallós P. József Datk 909-re.

A kereszturkőri fiókegylet pénztárába fizettek: Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné Ujszékely, Kozma Miklós Fiafalva. Gyarmati Lenke Bencéd 910-re, Osváth Áron Kobátfalva 909-re, Kálmán Mózes Fiafalva Dr. Szolga Ferenc Székelykeresztur, Ekárt Andor Csehétfalva 909—910-re, Boros György Kobátfalva 907—908-ra András Zsigmond Firtosvárálja 906—908-ra, Bálint Simon 906—909-re,

Alapítói díjban fizetett K. Bedő Albert Budapest 40 K., Balogh József Kolozsvár 40 K.

Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékoztak: Székely Ferenc Budapest 40 f, Ifj. Barta Mózes Homoródszentpál 10 K., Nagy Elemér Gurahonc 2 K., Antónia János Kolozsvár 1 K., Deréky Gyuláné Báro Győrffy Róza Mád 10 K., Székely János Kolozsvár 6 K. Pek Emil Ágost Budapest 10 K, Szentkirályi Ferenc Gagy 6 K, Báro P. Horváth Kálmán Felsőzsuk 50 K, Csiky Karoly Kolozsvár 1 K, Csegezy László Bágyon 4 K, Ifj. Izsáky Antalné Dés 2 K. — A. egylet perselyöbe ajánkékozott Árkossy Béla Selymecbánya 4 K-t. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1910. január 19.-én.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Az E. K. Tanácsból. Pethő Mózes nyomati lelkész saját kérelmére, 43 évi szolgálata tekintetbe vételével f. évi március 1-étől nyugalomba bocsáttatott. — Az alalmori gazdaságban alkalmazott Kiss László gazdaszt és Boros György gyakornok ügyét a jószágfelügyelőség az E. Főtanács utasítása alapján felülvizsgálta s mután szabálytalanságot tapasztalt, de fegyelmi vétségnek minősíthető hibát nem talált, E. K. Tanács az ellenök megindított fegyelmi eljárást beszüntette s valamint más alkalmazottaknak ugy nekik is a szolgálatot 1909. december 1-től főlévre fölmondottnak tekinti. — Örvedetesen vette tudomásul E. K. Tanács, hogy a Konc Györgyné 15000 K hagyatékát a konviktusi alapnak dr. Kozma Endre kir. közjegyző afia befizette. Ez alapítvány szegénysorsu székelyfiuk segélyére fog fordítani. — Dávid Ferenc életrajzára egy pályamű érkezett be, melyet a bíráló bizottság a díjra érdemesnek ítélt bizonyos módosítások föltétele mellett. — Egyházunk az Erdélyi Múzeum-Egyletbe belépett alapító tagnak 200 K-val az Egylet 50 éves jubileuma alkalmából.

Brassai sírját a jelen évben el látja az Emlék-bizottság megeléző dicszes síremlékkal. Pákey Lajos főmérnök a tervet elkészítette s a munkához már a tavasszal hozzá fognak. Májusban vagy Juniushban lesz az ünnepély leleplezés. Ezzel kapcsolatban figyelembe ajánljuk a fiatal szobrászunk Soós Vilmos szobrát, melynek képét lapunkban bemutattuk volt. Soós Vilmosnak régebben láttuk egy pár szoborművét, melyek közül meglepett egy kis gyermek szobra finomságával hítségével és művészeti kivitelével. Ez a fiatal szobrászunk méltó a közönség támogatására. A Brassai szobrát tudunk szerint 30 K-ért készíti. Ez ideig megrendelték: dr. Boros György, Percelné Kozma Flora, budapesti unitárius egyház, az E. K. Tanács, a székelykereszturi unitárius egyház, Benedek Elek, Máray La-

jos, József Jenő iparművész, Kovács Mózes festő. Megrendelhető S. V. Rákosszentmihály, Árpád-u. 35.

Vegh István egyh.-tan. ny. kataszteri becslőbiztos leányát elveszítette — eltemette s akkor szívszélhűdésben elhunyt. Igen kedvelt, jó ember és hűséges unitárius volt, aki legközelebből arra készült, hogy a dévai ünnepség alkalmával a főt. püspök urat vendégül fogja látni, vele együtt vesz részt a nagyszerű ünnepben. Családján kívül, akik ismertük, mindnyájan fájjaljuk.

Gyöngyössy Béláné Éppen az utolsó percben kapjuk a lesújtó hírt, hogy választmányunknak búzgó tagja, a jó kedélyű s kedves asszony, Gyöngyössy Béla főerdőtanáncos neje elhunyt jan. 29-én, hosszas betegség után. Mély részvéttel vagyunk a gyászoló család iránt.

Papi beköszöntő. Szép ünnepély folyt le január 9-én, syindi unitárius egy házközségünkben. Dr. Szathmáry Miklós tartotta beköszöntőjét. Január 2-án bucsuzott el Szathmári Mózes az ör pap szeretett hivatól s a 34 év lelkiismeretes munkájával megszentelt katedráját átadta fiának, ki 8 nappal később el is foglalta azt. Az ünnepélyt — melyet diszesebbé s ünnepélyesebbé tett a fiatal lelkésznek Tordáról is megjelent barátai — Lőrinczy Dénes körünk aranyozója, csperese, gyönyörű magas szárnyalásu beszéde vezette be. Szabadság a vallásban, szabadság a lélekben volt az az eszme, mely köre gondolatait találóan szötte. A püspöki rendelvény felolvasása után Dr. Szathmáry Miklós tartotta mely beszédét Csel X 29 nyomán: „Annak okáért minden ellentartás nélkül eljöttem a hívatatra, azt kérdezem: miért hívtatok engem?” A nyugodt megjelenésű fiatal pap. e prédikációjával — melynek minden mondatából alapos készütségg, mély tudás, komoly

írói talentum sugárzott ki — meghódította az egész közönséget. — Az igazság és emberszeretett, fenségés eszméit jutatta kifejezésre szép stylusban megirt s előadott beszédében. Legyen hát ez az igazság vezetője és utmutatója az ige hirdetésében; az emberszeretet a közbecsülés, a közszeretet megnyerésében. Melegen gratulálunk az új lelkipásztornak. Istentől legyen áldás és siker munkáján!

Ü. L.

Fogarásban az új unitárius lelkészt nemcsak hívei, hanem a többi egyházak tagjai is meleg szívvellyességgel fogadták. Az állami gymnasium terme zsufolásig meg volt telve. A karácsonyi ünnepen is nagy számmal voltak idegenek. Oly lelkesen indult meg az egyház szervezkedése, hogy idegenek tekintélyes összeget, ingyen munkát és anyagot is meglepő módon ajánlottak föl Híveink száma Fogarásban és vidékén megközelíti a 300-t. Ifjú papunk Árkosi Tamás, lelkes gondnokunk Bedő Ferenc, Szentpáli Gyula v. főjegyző és még többen buzgalommal fogtak munkához s a siker nem is fog elmaradni.

Channing papi szónoklatait tette tanu'mány tárgyává a Nagy Károly szerkesztésében megjelenő Proestáns Lap.

Brassai Sámuel és Kovácsi Antal emlékét elevenítette föl Pálfi Márton tanár a középiskolai tanáregyletben Kolozsvárt, ismertetvén az 1847-ben Kolozsvárt alakult Nevelői Kört. Gyönyörű eszméket termeltek, s olyan nevelés és oktatási elveket, amelyeket csak 50 év múlva valósítottak meg az utódok s ekkor is csak azért, mivel Németországból tanulták el.

36 év alatt először vett urvacsorát egy szebeni unitárius kovács mestertember. Megtudta, hogy Szébenben unitárius istentisztelet lesz kará-

cionkor. Ő is ott volt s könnyes szemmel panaszolta örömét és bánatát. Nemcsak ez az egy ember, hanem minden unitárius boldog volt, hogy immár nekik is van papjuk.

Romániába sok unitárius van kiköltözve, a kik bizony soha sem látnak unitárius papot, nem hallanak reggeli imádságot anyanyelvükön, sőt még az a veszedelem is fenyegeti, hogy elfelejtik az édes anyanyelvet. Egy kivándorolt ifjunak a nagy bátyja megrendelte az Unitárius Közlönyt (3 K.) hogy abból pótolja a hiányokat. Ha más nagybácsik és szülők is így gondolkoznának, százat sőt többet is rendelnének meg.

A „Kőhalmi Unitárius Leányegyház“ évi rendes közgyűlését f. évi januárius hó 18-án tartotta meg a tagok élénk érdeklődése s teljesszámu megjelelése mellett. *László Gyula* áll. igazgató tan. gondnok lelkesítő elnöki megnyitója után a mult gyűlés jkönyvét olvasta fel *Máté Gyula* jegyző; majd az elnök fájo szívvel, megindultan jelentette be a közgyűlésnek, hogy Leányegyházunk első lelkésze, tiszt. *Gál Miklós* daki lelkész afia eltávozott Sepsikőrőspatakra s bucsuszavainak a Leányegyház közgyűlésén leendő tolmácsolására gondnokot kérte fel. A leányegyház közgyűlése első lelkészének eltávozása felett igaz szivből jövő sajnálatát fejezte ki s azért a lankadatlan, odaadó buzgóságért, amelyből indítatva anyagi áldozatokat sem kimélve szegény leányegyházunknak hat éven át lelkes pásztora, példás vezetője, nagyra-törő lelkének igaz szeretetével hűséges nevelője volt elnök indítványára a gyűlés eltávozása felett őszinte sajnálkozását fejezi ki s érdemeit jegyzőkönyvben örökíti meg. Gondnoknak mult évi számadását s jelen évi költségvetését elfogadta a gyűlés; majd örömmel jelentette a gondnok, hogy ez évben a leányegyház vagyónát Özv. Jacobi R.-né (szász) egy 56 K értékű urasztali ónkannával és egy 19 K értékű antiküvegphóharral — *László Pál* és neje pedig 9 kötet Keresztény Magvetővel 30 K értékben gazdagították.

Kimondta e gyűlés, hogy a Leányegyház a Dávid Ferenc Egylet tagjai közé belép, s egy harmoniumnak az év folyamán leendő beszerezhetőére gyűjtést indít. Erre a célra mindjárt a gyűlésen a tagok öszszesen 49 K-t ajánlottak fel önkénytes adományképpen. — Az egyház jelen állapota igen kedvező. — A gyűlésen mindvégig lelkes hangulat uralkodott s testvéri szeretettel vettek egymástól bucsút a megjelent tagok. *r. t.*

Az unitárius énekeskönyv utolsó kiadása elfogyott. Az új készülőben van, s azt hisszük a tavaszon már kapható lesz. Amikor készen lesz közhírré tesszük.

Barabás Ilona kisasszonynak meleg köszönetünk kedves soraiért: Legnagyobb örömmel sorakozom én is a Dávid Ferenc Egylet tagjai közé.

Egyik öreg egyleti tagtárs azt írja: »Csak járatom már a mig élek a ketté szakadni akaró Izrael és Juda ország mozgalmi értesítéseit« Reméljük, hogy nemhogy a 80-on felül sétáló, de még a dedunokáik sem tojják megérni a ketté szakadást. Mind J-ben miud I-ben vannak és lesznek még Ézsaiások a kik elfogják háritni a veszedelmet.

Egy távoli hitrokon ezeket írja »Olvastam a főtanácsi viharokat, s bizony alig ismerne meg Jézus minket arról, hvgy egymást szeretjük. Ugy láttam nem az elvek, hanem inkább személyek állottak szemben egymással De jó hogy itt csak én olvasok róla.« Nyugodjék meg azon, hogy minden vihar hamar elvonul. Hagy maga után rőmot, pusztulást, fájdalmat és jajt is, de azután az emberek vigyázóbbak, szelidebbek lesznek. Jobban megbecsülük egymást és megmaradott vagyonusukat.

A Református Szemle folyó. évi 4-ik száma igen érdekes sorozatot kezd meg Csekme Ferencztől. Egy kötet egyházi beszédvázlatot szándé-

kozik kiadni klasszikus írók beszédeinek felhasználásával. Először is Channing E. Vilmos az egykori amerikai unitárius lelkész beszédeit mutatja be. „Tanulmányozva, olvasgatva Channing amerikai prédikátor egyházi beszédeit, igaz és valódi protesztáns felfogása mély nyomokat hagyott lelkemben. Kivonatos vázlatokat készítettem egynehányából s ezeket most két szempontból adom közre Egyfelől, hogy Channing vallásos világnézetével is megismerkedjenek, másfelől, hogy forrást kapjanak. Jelen beszéd vázlatok kész beszéd- anyagul szolgálnak s kérem is lelkész társaimat próbálják meg felhasználását. Kétségtelen, reális műbecse magának az eredeti klasszikus munkának van.“ Örvendünk, hogy a vállalkozó éppen a mi modern apostolunkkal kezdí, mert Channing amugy is régóta uralkodik már a protesztáns sziveken azokat szelid evangéliumi szeretettel árasztván el.

Szerkesztői üzenetek.

F. Gy. Köszönjük az »erős akaratot, hogy a Közlöny erősödjék.« Azon leszünk, hogy olyat adjunk »minek a lélekre nézve sulya van.« »Mikor jön el az idő, amikor nálunk a szép gondolatok csinálnak forradalmat?« — A mikor mindnyájan csak a szépre és jóra vágyunk s csakis azt munkáljuk. Kss. Köszönjük a szép új névsort. Elindítottuk a lapot.

Lelkészeknek. Szerkesztőnk birtokában megvannak és szivesen szolgál az alábbi egyházakra vonatkozó adatokkal a monografiát író lelkész afiainak: Enlaka, Ikland, Harangláb, Szováta, Nyslászló, Vadad, Úrmös, Tordátfalva, Tarcsafalva, Kilyén. Ssztkirály, Tur, Köröspatak, Jánosfalva, Várfalva, Szentábrahám Zsákok, Tsztygőrgy Lokod, Kede, Héviz, Szentegerice, Jszló, Széplak, Fiattfalva, Mészkö.

Iff. Biás István Egyháztörténeti Adatainak megjelenése nyomdai akadályok miatt késett. A kötet husvét táján lesz készen.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1909. okt. 1-től

I	Gy. 655	Sz. 820	Sz. 540	Gy. 910	ind	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 720	Gy. 730	Sz. 640	Gy. 955
	Sz. 520	" 832	" 727	Gy. 553	érk.	Budapest k. p. u.	ind.	Sz. 604	Gy. 1110	Sz. 649	Gy. 106
	540	" 854	" 832	" 611	ind.	Kolozsvár	érk.	510	" 1050	" 610	Sz. 1256
	658	" 1016	" 1017	" 726	érk.	Ar.-Gyéres A)	ind.	344	" 930	" 443	" 1146
	723	" 1054	" 1115	" 747	érk.	Kocsárd B)	ind.	307	" 900	" 415	" 1119
	811	" 1143	" 1232	" 824	érk.	Töviss	ind.	157	" 812	" 325	" 1029
	831	" 1206	" 133	" 829	ind.	Töviss	érk.	132	" 755	" 224	" 1030
	904	" 1239	" 208	" 853	érk.	Küküllőszög C)	ind.	1253	" 727	" 153	" 930
	953	" 127	" 308	" 930	érk.	Kis-Kapus D)	ind.	1146	" 643	" 109	" 842
	1120	" 300	" 447	" 1034	érk.	Segesvár E)	ind.	1004	" 525	" 1146	" 713
	—	" 326	" 532	" 1054	érk.	Héjasfalva	ind.	937	" 459	" 1113	—
	—	" 708	" 856	" 144	érk.	Brassó F)	ind.	620	" 214	" 740	—
II	Gy. 655	Sz. 800	Gy. 200	Sz. 930	ind	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 605	Gy. 115	Sz. 725	Gy. 955
	" 1212	" 329	" 654	" 602	érk.	Arad	ind.	930	" 818	" 1125	" 416
	" 1222	" 404	" 704	" 632	ind.	Piski α)	érk.	850	" 808	" 1050	" 403
	" 307	" 902	" 1001	" 1052	érk.	Alvincz β)	ind.	412	" 508	" 615	" 1255
	" 406	" 1030	" 1103	" 1217	érk.	Gy.-Fehérvár γ)	ind.	248	" 407	" 448	" 1142
	" 427	" 1049	" 1105	" 1237	érk.	Töviss	ind.	225	" 354	" 423	" 1119
	—	" 1123	" 1137	" 110	érk.	Ar.-gyéres	érk.	200	" 333	" 355	" 1057
A.	Sz. 732	V. 1032	V. 715	Sz. 1025	ind	Torda	érk.	Sz. 430	V. 955	V. 329	Sz. 912
	" 754	" 1054	" 737	" 1047	érk.	Kocsárd	érk.	410	" 935	" 309	" 852
B.	V. 201	Sz. 805	Sz. 315	Sz. 910	ind	M.-Ludas B ¹)	ind.	Sz. 740	Sz. 240	Sz. 834	V. 1231
	" 249	" 846	" 356	" 951	érk.	M.-Vásárhely	ind.	700	" 156	" 754	" 1143
	" 436	" 1025	" 531	" 1127	érk.	Szász-Régen	ind.	526	" 1210	" 615	" 935
	" 450	V. 1037	V. 533	—	ind.	Déda	ind.	—	V. 820	V. 552	" 920
	" 622	" 1201	" 725	—	érk.	M.-Ludas	érk.	—	" 655	" 437	" 754
	" 803	" 124	" 905	—	érk.	Sajó-Magyarós	ind.	—	" 534	" 325	" 617
B ¹	V. 345	—	—	—	ind	Besztercze	ind.	Sz. 730	—	—	—
	" 919	—	—	—	érk.	Küküllőszög	érk.	Sz. 127	" 625	—	—
	" 1016	—	—	—	érk.	Parajd	ind.	" 1240	" 530	—	—
C.	V. 302	Sz. 934	V. 225	—	ind	Kis-Kapus	érk.	V. 844	Sz. 1243	V. 654	—
	" 828	" 250	" 850	—	érk.	Nagy-Szobén D ¹)	ind.	411	" 745	" 130	—
D.	Sz. 228	Sz. 950	T. 522	V. 650	ind	Fogarás	ind.	V. 981	T. 252	Sz. 605	Sz. 1230
	" 358	" 1126	" 725	" 856	érk.	Nagy-Szobén	érk.	" 726	" 100	" 434	" 1113
	" 812	V. 548	—	—	érk.	N.-Disznód	ind.	" 333	—	—	" 442
D ¹	V. 521	V. 145	" 831	—	ind	Segesvár	érk.	V. 700	V. 322	Sz. 1009	—
	" 527	" 221	" 913	—	érk.	Héjasfalva	ind.	" 627	" 248	" 935	—
E.	V. 241	V. 1052	—	—	ind	Sz.-Jdvarhely	ind.	V. 848	V. 602	—	—
	" 316	" 1122	—	—	érk.	Brassó F ¹)	érk.	" 820	" 533	—	—
	" 544	" 142	—	—	érk.	S-Szt-György F ²)	ind.	" 616	" 250	—	—
F.	Sz. 515	Sz. 858	V. 305	T. 700	ind	Kovászna	ind.	Sz. 816	Sz. 159	Sz. 633	Sz. 1008
	" 630	" 1025	" 430	" 823	érk.	Bereczk	ind.	" 656	" 1241	" 505	" 848
	" 759	" 1209	" 616	—	érk.	Brassó	érk.	" 535	" 1111	" 333	—
	" 1015	" 228	" 856	—	érk.	Zernest	ind.	" 324	" 855	" 103	—
F ¹	V. 606	V. 826	V. 400	V. 933	ind	S-Szt-György	érk.	V. 732	V. 157	V. 720	—
	" 737	" 952	" 525	" 1049	érk.	Mádéfalva	ind.	" 610	" 1240	" 612	—
F ²	" 650	V. 1035	T. 1244	V. 500	ind	Gy.-Szt. Miklós	ind.	V. 620	V. 1205	V. 425	Sz. 838
	" 906	" 101	" 523	" 803	érk.	Piski α ¹)	érk.	" 342	" 833	" 206	" 619
	" 1116	" 316	" 918	—	érk.	Petrosény	ind.	—	" 514	" 200	" 478
α	Sz. 610	V. 1125	V. 402	V. 1112	ind	Lupény	érk.	V. 425	V. 1035	V. 300	Sz. 820
	" 1006	" 358	" 755	" 420	érk.	Piski	érk.	" 1201	" 715	" 1036	" 505
T.	1157	" 601	" 924	" 623	érk.	V.-Hunyad	ind.	" 1033	" 540	" 848	T. 301
α ¹	T. 620	V. 1135	T. 425	V. 1101	ind	Alvincz	érk.	V. 448	T. 1025	V. 250	T. 810
	" 732	" 1244	" 537	" 1216	érk.	N.-Szeben	ind.	" 339	" 913	" 141	" 658
β	V. 200	V. 740	Sz. 421	—	ind	Gyulafehérvár	érk.	V. 645	Sz. 1122	V. 858	—
	" 655	" 1224	" 821	—	érk.	Zalathna	ind.	" 152	" 743	" 350	—
γ	V. 437	V. 940	T. 436	—	ind		érk.	V. 723	T. 1103	V. 614	—
	" 733	" 1232	" 747	—	érk.		ind.	" 455	" 820	" 343	—